

hogy a modern kormányzás művészetében képezzék ki a hauts fonctionnaire-t, azaz a magas rangú tisztviselőket). Egy brit ENA erőteljes üzenetként szölna Nagy-Britannia akaratáról, mely szerint legjobb erői – a „crème de la crème” – az államot kell szolgálják, nem pedig az amerikai McKinsey tanácsadó céget vagy a Goldman Sachs befektetési bankot.

A csalás nagymestere

De Gaulle-nak volt néhány sötétebb oldala is, amelyeket át lehet venni. Gyakorlatias és mindemellett romantikus ember lévén, mestere volt a csalásnak. Ismételten átejtette a barátait; legfőképpen a „pieds noirs” (a. m.: „feketelábúak”) gúnynévvel illetett algériai francia telepeseket azáltal, hogy függetlenséget adományozott a gyarmatnak. De a forrongó indulatokat egy másfajta erőforrássá változtatta azzal, hogy a de Gaulle elleni gyűlöletet Franciaország iránti gyűlöletnek tekintette. Boris Johnson sem restelli becsapni az embereket: a brexitről szóló tárgyalások során gyorsan megszabadult hűséges szövetségeseitől, az északír Ulsteri Unionistáktól, amikor beleegyezett egy az Ír-tengeren létesítendő határba. De még finomítania kell a módszereken, amelyekkel az általa kiváltott gyűlöletet kezeli.

De Gaulle nem sokat törődött azzal az országgal, amely menedéket nyújtott neki száműzetése idején, sőt nem állt messze attól, hogy 1945-ben hadat üzenjen Nagy-Britanniának Franciaország szíriai birodalmi érdekeltségei miatt. Angliai rajongóinak száma érthető okokból kevés; mindenesetre olyan befolyásos jobboldali nevek vannak köztük, mint Peter Lilley (jelenleg Lord Lilley), a thatcherizmus egyik kidolgozója, valamint David Frost, az új nemzetbiztonsági tanácsadó. Boris Johnson – anélkül, hogy csatlakozna körükhöz – talán elgondolkozhatna azon, hogy ne vegyen-e át néhány ötletet a nagy embertől, miközben egyszerre próbál életet lehelni Nagy-Britannia recsegő államgépezetébe, és a de Gaulle által az *ország sorsának* nevezett távlatokban gondolkodni.

(*The Economist*)

Ross Benes

Egy vidéki iskolamester és a bevándorlásellenesség

Az első világháború előestéjén a felfokozott németellenes hangulat vezetett Robert Meyer – később az USA Legfelsőbb Bírósága által igazságtalannak ítélt – letartóztatásához

Alig több mint egy évszázaddal ezelőtt, 1920. május 25-én, Robert Meyer egy felekezeti iskola egyetlen tantermében ült nem meszsze a Nebraska állambeli Hampton városától, és tízéves gyerekeket tanított németre, amely az anyanyelve volt. Tanítás közben arra lett figyelmes, hogy egy árny haladt el a napos bejárat előtt. Egy tanfelügyelő volt, aki az állományegészségnek készített jelentést arra vonatkozólag, hogy Meyer megszegte-e az állam új törvényét, amely megtiltotta az idegen nyelvek tanítását azoknak a diákoknak, akik nem végezték el a nyolcadik osztályt.

Mivel továbbra sem hagyott fel a némettanítással, Meyert elítélték, és egy egész havi fizetésének megfelelő büntetéssel sújtották az akkori törvények alapján. Meyer fellebbezett az ítélet ellen, és az igazságszolgáltatási rendszeren keresztül egészen az USA Legfelsőbb Bíróságáig jutott. A *Meyer kontra Nebraska állam* ügyben született döntés precedenst teremtett, miszerint az állam nem avatkozhat be az emberek magánéleti döntéseibe; ez az ítélet generációk óta befolyásolja az amerikai törvényeket.

Nebraska nem amerikai születésű lakossága csúcsokat ért el azokban az években, miután a terület 1867-ben állami rangra emelkedett. Abban az időben Nebraska lakosainak közel egynegyede egy másik országban született, sokan Németországban, Írországban vagy Csehországban, és sokan a hűsüzemekben, a mezőgazdaságban vagy a vasútnál kerestek munkát. Nagy számban érkeztek a bevándorlók az 1920-as évekig, amikor az 1924-es bevándorlási törvényhez hasonló törvények kvótákat szabtak arra vonatkozóan, hogy hány ember léphet be legálisan az Egyesült Államokba.

Meyer letartóztatása idején a németek képeztek a legnagyobb bevándorló-csoportot az államban. Az 1920-as népszámlálás szerint a „külföldön született fehér” népesség több mint egynegyede német volt Nebraskában.

Az 1870-es évek végén született Meyer 42 éves volt, amikor a német nyelv tanításáért letartóztatták. Kerek keretes pápaszemet hordott, haját elválasztotta, szája felett rövid bajuszt viselt. Abban a megyében, ahol tanított, számottevő volt német bevándorlók jelenléte, Hamptonban pedig különösen nagy számban voltak német származású amerikaiak. Az evangélikus templomot, ahová Meyer járt, német telepesek alapították még Nebraska államválasásának kezdetén, és azóta is német nyelven folytak a szertartások. Meyer szemében a nyelvtanítás kulturális örökségük átadását jelentette; szinte vallásos elhivatottsággal tekintett tanári munkájára.

Meyer egy olyan korban tanított, amikor rendkívül németellenes hangulat uralkodott. Miután az Egyesült Államok belépett az első világháborúba, a politikusok, az újságok és az átlagemberek különféle támadásokat intéztek a német származású amerikaiak ellen. A németek ellen irányuló hátrányos megkülönböztetés egyik módja az idegennyelv-oktatást tiltó törvényekben nyilvánult meg.

1918-ban a Nemzeti Oktatási Szövetség (National Education Association), az iskolai tanárok szakszervezete „amerikaiatlannak és hazafiatlannak” bélyegezte az „idegen nyelven” tanítás gyakorlatát. Több mint 20 állam, Kaliforniától Illinoisig, olyan törvényeket fogadott el, amelyek az angol nyelvű oktatást szorgalmazták az iskolákban annak érdekében, hogy elnyomják – az ellenség nyelvének tekintett – német nyelven folyó oktatást. „Azért a németet érte a vád, mert az amerikai németek voltak a legnagyobb népcsoport az Egyesült Államokban, és ezért a németet minden más nyelvnél szélesebb körben tanították a nem állami iskolákban, mindenekelőtt azért is, mert az amerikai németek az egyházközi iskolák nagy hálózatával rendelkeztek – írja William Ross jogtudós egy e-mailben. – Vagyis a német nyelv jelentette a legfőbb célpontot az agresszív asszimilációra törekvők számára.”

A nebraskai törvényhozás hatályon kívül helyezte egy törvényt, amely kötelezte az iskolákat idegennyelv-órák felajánlására, ha több mint 50 diák kérte ezt. Az idegen nyelvi követelmények felszámolása győzelmet jelentett Nebraska kormányzója számára, aki „gonosznak, antidemokratikusnak és amerikaiatlannak” kiáltotta ki őket. Egy szavazat híján nem fogadtak el egy másik intézkedést, amely előírta volna az állam összes gyerekének, hogy állami iskolákba járjanak, így megakadályozva az evangélikusokat saját iskoláik alapításában és a némettanításban. Ugyanakkor sikerült a törvényhozásnak egy olyan törvényt elfogadnia, amely nem engedte, hogy idegen nyelvet tanítsanak azoknak a diákoknak, akik még nem végezték el a nyolcadik osztályt. Jack Rodgers történész évtizedekkel később azt írta, hogy a nebraskai törvényhozók úgy viselkedtek, mint „az amerikai patriotizmus önjelölt fenntartói a német nyelv használatát elnyomó program háttérében”, amikor azon munkálkodtak, hogy idegennyelv-ellenes törvényeket fogadjanak el.

Meyer ügyvédje, Arthur Mullen, befolyásos katolikus demokrata és William Jennings Bryan elnökjelölt nebraskai kampánymenedzsere, „kirekesztőnek” nevezte a törvényt, és azzal érvelt, hogy „a világháború által kiváltott gyűlöletből, nemzeti fanatizmusból és faji előítéletekből nőtt ki”. Azok, akik megszegték a törvényt és idegen nyelveket tanítottak kiskorúaknak, akár 30 nap elzárást is kaphattak büntetésül. „Ha ezek az emberek amerikaiak, akkor beszéljék a nyelvünket – mondta az idő tájt az egyik törvényhozó. – Ha nem beszéljük, hát tanulják meg. Ha nem tetszik nekik, akkor menjenek innen.”

Válaszul az idegennyelv-oktatás elleni erőszakos fellépésre, a híres nebraskai író, Willa Cather felháborodásának adott hangot, kijelentve, hogy „most egyetlen nebraskai gyerek sem fog úgy felnőni, hogy valaha elsajátítson egy idegen nyelvet, mert az Önök törvényhozása bűncselekménynek tekinti, ha erre tanítunk egy gyereket a fogékony éveiben, az egyetlen időszakban, amely valóban megalapozhatja egy idegen nyelv alapos ismeretét”.

A nyelvtörvény feletti vita jól tükrözte az államban uralkodó németellenes hangulatot. Német könyveket égettek. A hűtlenséggel gyanúsított embereket arra kényszerítették, hogy csókolják meg az amerikai zászlót. A Germantown nevű kis

eldugott falut Garlandnak nevezték át Raymond Garland, az első világháborúban elhunyt első nebraskai katona tiszteletére, aki tüdőgyulladásban hunyt el, mielőtt elérte volna a csatateret. A nebraskai Berlin városa Otoe-nek lett visszanevezve, annak ellenére, hogy eredetileg minden valószínűséggel egy helyi gazdálkodóról kapta a nevét, nem pedig a német városról. Az állam fővárosában, Lincolnban a polgármester megtiltotta, hogy egy odalátogató zenekar német zeneszerzők műveit játssza. Az állami egyetem újságjában a következő jelent meg a címlapon: „AZ IGAZGATÓTANÁCS TAGJAI KÉSZEN ÁLLNAK MEGTISZTÍTANI AZ EGYETEMET A HÚTLENSÉG GYANÚJÁNAK MINDEN MEGNYILVÁNULÁSÁTÓL”, és leveleket küldtek szét, amelyek bíralták az egyemet a „német kultúra” terjesztéséért a kampuszon, ami pedig egy német diákszervezet feloszlásához vezetett. Egyetemi professzorokat hallgattak ki, az országhoz való hűségük ügyében – és kényszerítettek néhány esetben távozásra. Azokat a nebraskaiakat, akik csatlakoztak a Nonpartisan League háborúellenes ligához és tiltakoztak az Egyesült Államok háborús részvétele ellen, megverték, megfenyegették és megtiltották nekik, hogy nyilvános találkozókat tartsanak. „Míg a nebraskaiak azért küzdöttek, hogy biztonságosabbá tegyék a világot a demokrácia számára, otthonukban csaknem elvesztették azt”, írta Bruce Nicoll történész.

Amikor Campbellben, egy Nebraska déli részén fekvő városkában egy hivatalnok megkérdezte a főállamügyészt, hogy vajon jogszerű lenne-e egy olyan rendelet, amely megtiltaná, hogy a falu utcáin idegen nyelven lehessen megszólalni, az állami bűnüldöző szervek legfőbb vezetője nemleges választ adott, de kezeskedett róla, hogy „az elővigyázatosság és a közend a közeljövőben kétségtelenül arra fogja ösztönözni az idegenben születetteket, hogy amennyire csak lehetséges, hagyjanak fel anyanyelvük használatával”.

Eközben a nebraskai védelmi tanács saját maga is támadásokat indított az államba érkező külföldiek ellen. A tanács támogatta a törvényhozás kampányát, amivel az megálljt akart parancsolni az idegennyelv-tanításnak és nyomást gyakorolt az egyházakra, hogy szüntessék be az idegen nyelvű istentiszteleteket, annak ellenére, hogy sok

egyházközségi tag bevándorló volt, aki nem tudott angolul. Az egyik evangélikus lelkész megfeddte a helyi vezetőket, mert némétül beszélte egy katona temetésén. A Hampton melletti Zion evangélikus iskolában rongálók kilőtték az ablakokat és megsemmisítették az iskola német tankönyveit, tiltakozásul az ott folyó németoktatás ellen.

Nem sokkal ezután a támadás után történt, hogy a Zionban tanító Meyert az új törvény alapján elítélték. Meyer ellenségei közt volt az Amerikai Légio is. Egy szakértői levélben az utóbbi ezt jelentette ki: „Minden olyan hatást ki kell küszöbölnünk, amely külföldi eszméket és befolyást örökít tovább”.

Meyer természetesen másként látta a dolgokat. „Ez elvi kérdés – jelentette ki. – Még ha börtönbe kell is mennem, akkor sem fogok megalkudni olyasmivel, amiről tudom, hogy nem helyes”. Meyer szentül hitt abbéli küldetésében, hogy segítenie kell diákjait, hogy megtapasztalják „elődeik vallását elődeik nyelven”, miközben némétül tanítja őket azért, hogy teljességgel részt tudjanak venni evangélikus templomuk istentiszteletén, ahol német nyelven zajlottak a szertartások.

A jog útvesztőiben tett utazása akkor ért véget, amikor az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága hét szavazattal kettő ellenében úgy határozott, hogy a nebraskai törvény alkotmányellenes, mert korlátozta az egyén tudásszerzéshez és szabad vallásgyakorláshoz való jogát. „A német nyelv ismerete önmagában nem tekinthető károsnak”, jelentette ki a bíróság a *Meyer kontra Nebraska állam* ügyben. James Clark McReynolds bíró az alábbi indokolást fogalmazta meg: „Nem alakult ki olyan szükséghelyzet, amely annyira egyértelműen károsná tenné egy gyerek számára az angolon kívüli más nyelv ismeretét is, hogy ennek megakadályozása a régóta szabadon élvezett jogok korlátozását indokoltá tenné. Kénytelenek vagyunk arra a következtetésre jutni, hogy a törvény önkényesen került alkalmazásra, és nincs észszerű kapcsolatban az állam hatáskörébe tartozó célokkal.”

A Meyer-ügyben hozott ítélet ellenére Nebraska állam alkotmányában továbbra is szerepel egy rendelkezés, amely kimondja, hogy az állam hivatalos nyelve az angol, és ezt kell tanítási nyelvként használni az iskolákban. A szavazók elsöprő

többséggel utasították el ennek a gyakorlatban nem szankcionálható záradéknak a megváltoztatására tett erőfeszítéseket.

Míg Meyernek nem sikerült kikényszerítenie az idegennyelvi törvény visszavonását a nebraskai alkotmányból, győzelme országszerzőre nagy hatással bírt. A Legfelsőbb Bíróság Meyer-döntése segítette a magánélet tiszteletben tartásához való jog értelmezését, amelyre később számtalan ügy kapcsán hivatkoztak, mint például a *Griswold kontra Connecticut* ügyben, amely eltörölte a fogamzásgátlóval kapcsolatos tilalmakat, és a *Roe kontra Wade* ügyben, amely legalizálta Amerikában az abortuszt. A Meyer-ügyre számos utalás történik ítéletekben különböző kérdések kapcsán, ideértve a szülői jogokat, a homoszexuális viselkedést és az oktatást.

„Jóllehet a Meyer-ügy kapcsán megfogalmazott szabadságjogok köre valószínűleg továbbra is elmentéket fog szülni”, írta William Ross jogtudós a Meyer-ügyről szóló végleges jelentésében, „az ügyben született döntés, miszerint »az egyéneknek vannak bizonyos alapvető jogai, amelyeket tiszteletben kell tartani« valószínűleg érvényben marad, amíg csak olyan polgárai vannak a nemzetnek, akik olyan bátran hajlandók küzdeni a jogaikért, mint azt egy nebraskai iskolamester tette majdnem egy évszázaddal ezelőtt”.

(*Smithonian Magazine*)

Susan Blumberg-Kason

„A Tea Útja”

(Noriko Morishita: *The Wisdom of Tea: Life Lessons from the Japanese Tea Ceremony* ('A tea bölcsessége: A japán teaszertartás életre szóló tanulságai', Allen & Unwin, 2020, 191 oldal) című könyvének recenziója

A japán teaszertartás egy hagyományos művészet, amelyben a tényleges fogyasztás háttérbe szorul a folyamathoz és a tálaláshoz képest. Továbbá ez a kiváltságosok tevékenysége, amelyet az emberek csak akkor élvezhetnek, ha elég

szabadidőt tudnak arra áldozni, hogy órákat vegyenek. Noriko Morishita azonban megmutatta, hogy egy modern nő miként képes magáévá tenni egy eltűnőben lévő művészetet és a nyugalmat, amelyet az kivált. Morishita *The Wisdom of Tea: Life Lessons from the Japanese Tea Ceremony* című könyve olyan sikeres volt Japánban, hogy filmre is vitték. Az Eleanor Goldsmith angol fordításában most megjelent könyv nem annyira a teaszertartást taglaló értekezés, hanem inkább egy beszámoló a szerzőnek egy lassúbb életstílushoz és önmaga elfogadásához vezető útjáról.

1977-ben Morishita yohohamai egyetemi hallgató volt, és ígéretes szépíró. Akkoriban lett nagykorú, amikor a japán nők elkezdtek megkérdőjelezni, hogy fiatalon kell férjhez menniük és otthon kell maradniuk a gyerekeikkel. Morishita tudatában volt, hogy nem akarja ezt az életet, de másban se igen volt biztos. Egy hirtelen ötlettől indítva unokatestvérével, Michikóval együtt elkezdtek egy szomszédjuktól tanulni a teáról és a teázásról, akit Takedának hívtak. Michikót érdekelte a tea, Noriko azonban idejétmúltnak találta a szertartással kapcsolatos vonatkozásait és más művészeteket, mint például a virágrendezést is.

Az én fejemben ezek mind olyan tevékenységekként keveredtek össze, amelyet – a házasságot az állásszerzés egyfajta formájának tekintő – régimódi szülők a lányukra kényszerítettek, hogy biztosítsák annak anyagilag előnyös frigyét. Ha valami hobbitt akartam volna választani, jobban tetszett volna a flamenco vagy az olasztanulás.

Morishita sok mindent közönségesnek tartott a teaceremóniában. Miközben a modern Nyugatot szemlélte, rákapott a nyugati szokásra, amely szerint hang nélkül kell fogyasztani a levést. Takeda-szenszei ['mester'] azonban arra oktatta a nőket, hogy szűrősjenek, amikor befejezték a teájukat, jelezvén, hogy készen vannak.

Morishita próbálkozása ellenére úgy érezte, hogy soha nem lesz képes rendesen elsajátítani az effajta teázást. Azt gondolta, hogy memorizálás útján kell megtanulnia a teaszertartás lépéseit, De Takeda-szenszei határozottan rendre utasította.